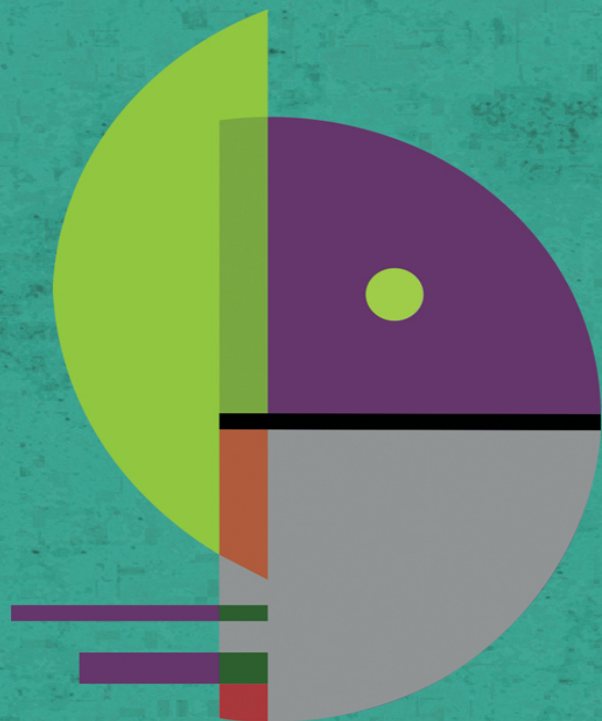

**Слово про існування. Про
творчість Галини
Посвятовської**

Книжка змінює наше уявлення про поетку Галина Посвятовську, творчість якої ще деякий час тому сприймалася крізь призму стереотипу. З великою сміливістю і рішучістю автор проривається крізь машкару усталених думок, щоб показати нам Посвятовську як співця повноти буття. Він розкриває невичерпні пласти енергії, приховані в її творах: енергії, що охоплює не лише емоційну та тілесну сфери, але й інтелектуальні амбіції та філософські інтереси.

Бартош Сувінський — доктор гуманітарних наук, поет і літературний критик. Поезію, прозу, критичні статті та наукові дослідження публікував серед іншого в «Twórczości», «Odrze», «Toposie», «Frazie», «Zeszytach Literackich», «Polonistyce», «Rzeczpospolitej», «Tygodniku Powszechnym», «Nowych Książkach», «Kwartalniku Artystycznym» і збірниках наукових конференцій. Видав наступні поетичні збірки: «Сехір», «Бліки», «Відпуст», «Урочище», «Вирай і Бура. Хорватський зошит». Автор монографії «Сезони поезії. Концепція часу в поетичній творчості Кристини Мілобєндзької», книги есеїв «З того боку ріки. Нариси про поетів з Одри» і вибору віршів Яна Гочола «Костуром по корі».

БАРТОШ
СУВІНСЬКИЙ
СЛОВО
ПРО
ІСНУВАННЯ
ПРО ТВОРЧІСТЬ
ГАЛИНИ
ПОСВЯТОВСЬКОЇ

Серія
«Сучасне польське літературознавство»

Видавництво «Крок»

Instytut literatury

Bartosz Suwiński

ANEGDOTA O ISTNIENIU
O twórczości Haliny Poświatowskiej

INSTYTUT
LITERATURY

Бартош Сувінський

СЛОВО ПРО ІСНУВАННЯ

Про творчість Галини Посвятовської

Переклад Наталії Бельченко

Видавництво «Крок»

Тернопіль, Україна

2022

Перелік використаних скорочень літературних творів Галини Посвятовської

Лірика

ГІ — «Гімн ідолянства», Краків, 1958 (Hymn bałwochwalczy, Kraków 1958)

СД — «Сьогоднішній день», Краків, 1963 (Dzień dzisiejszy, Kraków 1963)

ОР — «Ода рукам», Варшава, 1966 (Oda do rąk, Warszawa 1966)

ЩОС — «Ще один спогад», Краків, 1968 (Jeszcze jedno wspomnienie, Kraków 1968)

Усі вірші з вищезгаданих збірок і твори, опубліковані поза збірками, наводяться за виданнями:

ТВ I — Твори, т. 1, Поезія 1, Краків, 1997 (Dzieła, t. 1, Poezja 1, Kraków 1997)

ТВ II — Твори, т. 2, Поезія 2, Краків, 1997 (Dzieła, t. 2, Poezja 2, Kraków 1997)

Проза

ТВ III — Твори, т. 3, Проза, Краків, 1998 (Dzieła, t. 3, Proza, Kraków 1998)

Листування

ТВ IV — Твори, т. 4, Листи, Краків, 1998 (Dzieła, t. 4, Listy, Kraków 1998)

Інтерв'ю і спогади

ПСЛ — «Гаська. Посвятовська у спогадах і листах», вибір і опрацювання М. Призван, Варшава, 2015 (Haśka. Poświętowska we wspomnieniach i listach, wybór i oprac. M. Pryzwan, Warszawa 2015)

ПСІ — «Посвятовська у спогадах та інспіраціях», ред. К. Сломська, З. Мига, Ольшаниця, 2016 (Poświętowska we wspomnieniach i

inspiracjach, red. K. Słomska, Z. Myga, Olszanica 2016)

Розділ I

Відкладений вирок

Біографія Галини Посвятовської

Галину Посвятовську ми пам'ятаємо сьогодні як поетку, авторку автобіографічної прози, кількох оповідань, випадкової казки, одної драматургічної спроби та репортажу, який виник внаслідок її кількарічного перебування в США. Окрему частину її доробку складають листи, які вона протягом усього дорослого життя надсилала до друзів і близьких. Ці листи стали доповненням, а нерідко й коментарем до її поетичної творчості. Посвятовська поєднала в своїй поезії стани, позначені відчаєм і хворобою, з інтенсивним і чуттєвим сприйняттям кожної миті. Кристина Мілобендзька під час однієї з наших приватних розмов сказала, що завдання поезії — ділитися неспокоєм. Творчість авторки «Сьогоднішнього дня» була би досконалим втіленням цієї тези. Посвятовська показує нам неспокій психіки, яка повстає проти хвороби, не дозволяючи Еросові ні на хвилину випустити з обіймів Танатоса в цьому шаленому літературному танці. Якщо перед поезією також стоїть завдання будити сумніви, заохочувати до мислення, до пошуку багатьох доріг, які дозволять нам краще зрозуміти оточуючий світ, то можемо бути впевненими, що в цьому випадку ми звернулися за правильною ліричною адресою. Галина Посвятовська поєднувала в собі взаємозаперечні елементи. Вона відзначалася абсолютно непереборним голодом пізнання та спрагою до життя, яку нелегко було втамувати. І все це поєднувалося з дуже слабким здоров'ям, що постійно було під загрозою примх серця, яке, як відомо, билосся в поетці ледве тридцять два роки.

*

Галина Посвятовська (в дівочтві Мига) народилася 9 травня 1935 року в Ченстохові. При хрещенні, всупереч намірам батьків, отримала ім'я

Хелена. Фелікс і Станіслава обрали для доньки ім'я Галина, однак ксьондз, який проводив обряд, заявив, що це ім'я не фігурує в каноні святих. До початкового імені Посвятовська повернулася аж у 1961 році та вже як Галина вписала себе в історію літератури.

Друга світова війна розпочалася, коли майбутній поетці було лише чотири роки. З втечі до села, до родини від німецького наступу на Ченстохову Посвятовська запам'ятала небагато, проте спогади залишилися з нею на все життя:

«Мати носила з собою зелену ряднину. Коли літаки з'являлися над лісом, вона лягала поруч зі мною на траві та прикривала нас зеленим сукном. Я, наскільки могла, вистромлювала голову та дивилася в ліс. Вибухи ранили дерева, гілки з шурхотом падали з дерев. Мати міцно притискала мене до землі, огортала мою голову рядниною. Дозволяла мені піднятися лише тоді, коли звук моторів стихав повністю. Я бігла та піднімала з землі відламане гілля. Ті гілки, які я збирала похапцем, які притискала до грудей і тягла за собою, були моїми першими вбитими» (ТВ III 25).

Ченстохову було визволено з-під німецької окупації в результаті радянського наступу, здійсненого 16 і 17 січня 1945 року. Майбутня поетка тоді вже знаходилася в місті і вперше побачила на вулицях тіла померлих. В «Красивих двадцятилітніх» на рік старший від поетки Марек Гласко, який теж був свідком визволення Ченстохови, докладно описав перехід радянських військ через місто та спустошення, яке його супроводжувало.

Однак повернімося до Посвятовської. 17 січня 1945 року стало для поетки особливою датою. Того дня люди зненацька почали розбігатися до будинків, коли почули залпи гармат, що переривалися окремими пострілами. Слухаючи луну канонади, уся родина Мигів спустилася в підвал будинку поруч із бульваром Пресвятої Діви Марії, 4, де батьки поетки мешкали й тримали галантерейний магазин. Поетка так згадувала цю подію:

«Бої тривали три дні. Протягом цих трьох днів я не хотіла лягти, не дозволяла зняти з себе теплого пальта. Сиділа, дримаючи, поклавши голову на материні коліна. На четвертий день прийшов

батько зі звісткою, що німців уже немає, і вивів нас на вулицю. Тоді я побачила їх уперше. Вони лежали, розкинувши руки, підібгавши ноги. Здавалися дивовижно малими. Я так сильно стискала руку батька, що ввігнула в неї нігті. В неглибоких ровах на ринку вони лежали цілими купами, в закривавленій і розідраній формі, з осклянілими очима. Я відпустила батькову руку й бігом помчала додому. Наступного дня я вже лежала з високою температурою» (ТВ III 26).

Після цих подій Миги переселилися до нового помешкання на вулиці Домбковського. Це там у поетки почалася лихоманка, з'явилися болі в суглобах і серці. Багато днів вона лежала в ліжку, чула з-за ширми радянських солдатів, хоча їх і не бачила.

Хвороба дівчинки швидко прогресувала. Ангіна трансформувалася в запалення суглобів, а воно, як швидко виявилось, в ендокардит. Цей стан викликав сталу ваду серця — недостатність мітрального клапана. Зболене серце не дозволяло ні на мить забути про хворобу. Аж до літа 1945 року майбутня поетка приймала ліки та майже не вставала з ліжка. Поруч із нею завжди була мати, яка розважала її читанням. Посвятовська в спогадах так відтворила її портрет:

«Її очі зберігали таємний код, кожний знак якого укріплював у мені почуття безпеки. [...] Завдячуючи їй я мала відвагу боротися з безсиллям свого тіла, з кошмаром білих днів, які не мали кінця, з тривогою лікарняних ночей, від яких стискалося горло. Вона передала мені свою досконалу зятятість, подарувала мені всю свою любов і прагнення» (ТВ III 30-31).

Через роки вона так описувала той час і рідне місто:

«[...] перспектива звичайного міста замикалася з одного боку гострою вежею монастиря, з другого — так само високою, потьмянілою від диму фабричною трубою. В повітрі — запах вихлопних газів і підгнилого листя. Брудні, забудовані невеличкими будинками вулиці, які безлюдніли в сутінках. [...] Я здебільшого лежала в ліжку, і моїм вчителем було велике прагнення пізнання» (ТВ III 180).

У набагато пізнішому листі до Тадеуша Слів'яка є красномовне речення: «Ченстохова лякає вночі, а що вже казати про день!» (ТВ IV 61).

Доля не припиняла випробовувати родину Мигів. 9 грудня 1945 року померла сестра поетки. «На третій день Ельжуна каже няні: “Відчуваю в горлечку помирання”. І вже ввечері її не стало»¹. Смерть сестри та воєнна розруха, що краяли пам'ять поетки, назавжди позначили її уяву мінорними тонами.

У листі до Яна Нівінського поетка свою впертість пояснювала впливом двох воєн, «які сидять в її нервах». Вона уточнювала: «або живеш, або не живеш — що, по суті, не становить великої різниці. Найгірше — знаходитися посередині. Так, як я» (ТВ IV 16-17).

Таким чином, можемо погодитися з Міхалом Шиманським, який, описуючи цей період в житті поетки, стверджував:

«Скоріше за все саме тоді народилася пам'ять поетки, відбилися в ній перші проблески свідомості: сильний запах шкіри, що витав у галантерейному магазині, який тримали її батьки, бомбардування, палаючі дерева, холод підвалу, біль в горлі та біль у серці, запах мазі, якою мати змащувала її руки, коліна, лікті»².

Пам'ятаймо: поетка втратила сестру, через багато років мусила попрощатися з чоловіком (про це ще йтиметься тут). Дитиною вона бачила агонію Ельжуні, дорослою жінкою чимало ночей провела поруч із чоловіком, що задихався. У лікарнях розмовляла з ровесниками, які помирали. Вона постійно дивилася в очі смерті.

*

Навесні 1946 року дівчинка вперше потрапила до лікарні в Кракові, де їй зробили операцію з видалення мигдаликів. Вона ще не знала, що в цьому місті розив'ються її поетичні крила. Не усвідомлювала, що перше перебування розпочне ряд наступних, які ділитимуть життя майбутньої поетки на час хвороби та час її відтермінування. Хоча здається, ніби Посвятовська завжди носила в собі досвід перебування в лікарні, але тягар хвороби подеколи був важкий для витримування, а подеколи ледь помітний.

У 1946 році почалася лікарняна одіссея поетки, хворої на хронічне запалення ендокарда. Усе в той час робилося в прямому й переносному сенсі під диктовку серця. Станіслава Мигова, мати поетки, так згадувала той час:

«Гаська захворіла в дев'ять років. Вона ходила до школи тільки два роки, і то з великими перервами, а в інший час навчалася в ліжку. Вона легко могла би залишитися неписьменною. [...] Як вона могла би жити, якби не постійна цікавість, якби не жага знань?» (ПСЛ 10-11)

Мигова в листі до Людмили Валюшевської так окреслила біографію дочки до моменту її виїзду на операцію серця до Сполучених Штатів Америки:

«Ви хочете від мене біографію Гаськи? Це дуже легко. Лікарня, лікарня, санаторій для урізноманітнення і знову лікарня. Варшава. Краків, Познань і знову Краків, не кажучи вже про такі невеличкі, як Рабка чи Поляниця, лікарня та, звичайно, санаторій також. Два роки за все життя школа, це з 13 до 15 років, 9-й і 10-й клас до 11 три місяці й потім державні іспити екстерном. Одружилася (кінорежисер, познайомилися в санаторії, тож він був, цілком природно, хворий і помер через два роки), а тоді знову лікарні аж до від'їзду» (ПСЛ 82-83).

У 1947 році народилася друга сестра Галини — Маргарита. У цей час поетка жадібно читала Словацького та Міцкевича, грала на піаніно. Хотіла писати. З роками так згадувала ті дні:

«Недосяжним взірцем були Міцкевич і Словацький. Я писала римовані вірші, тринадцяти- й одинадцятискладові, намагалася також писати сонети, а коли мені здалося, що осягнула це мистецтво, почала добирати потрібну риму та складати октави. Я мала повну голову рим і могла написати римований вірш на будь-яку тему. Проте ці заняття не мали для мене великого значення. Найголовнішим був тільки світ за вікном, вулиця, по якій можна бігти до втрати подиху, сонце, що заглядало кожного ранку на

підвіконня, вітер, який розкидав жмутки знову пожовклого листя» (ТВ III 32).

Понад усе вона хотіла вести нормальне життя, таке, як її однолітки. Прагнула позбутися постійного відчуття необхідності сплати боргу хворобі, якій програвала і яка, незважаючи на жертви, частіше приковувала її до ліжка, ніж дозволяла з нього встати.

У перший день вересня 1948 року в матросці та зі стрічками в косах Посвятовська розпочала навчання в приватній гімназії «Наука і праця» на вулиці Ясногірській в Ченстохові. Вона відставала від однолітків, не брала участі у заняттях фізкультурою. У 1949 році вона переїхала з родиною на вулицю Ясногорську й почала навчання в Першому загальноосвітньому ліцеї імені Юліуша Словацького на вулиці Костюшки. «Подеколи просить маму, аби замість книжки послухали землю»³. Вона часто придивлялася до рослин, її цікавили квітучі бруньки, квіти, стеблини, — саме тоді виник інтимний і глибокий зв'язок поетки з природою. Посвятовська, яка весь час боролася з фізичними обмеженнями, ще не знала, що примхливе здоров'я прирече її на домашнє навчання, без однолітків, коли кожен вихід, кожен рух буде загрожувати життю дівчинки. У 1951 році поетка «в ліжку зустрічає свій шістнадцятий день народження, в ліжку проводить канікули, з ліжка бачить восени свого новонародженого брата Збишека»⁴. Вона читала цілими ночами, лягала спати на світанні. Вона боялася ночі, того, що засне і вже не прокинеться. Тому засинала з першими променями ранкового сонця під акомпанемент пташиного щебетання.

*

У 1953 році — третьому році існування III Клініки внутрішніх хвороб Медичної академії в Кракові — до професора Юліана Александровича потрапила вісімнадцятирічна дівчина з вадою серця. Діагноз: ревматичне запалення ендокарда. З певного часу Хелена лікувалася в санаторіях: березень цього року провела в Поляниці-Здрою, пізніше її направили до Кудови-Здрою. Там 7 липня в zdroївському парку вона познайомилася з Адольфом Посвятовським, художником і студентом Лодзької кіношколи. Протягом кількох тижнів курсу пара забула про

хвороби та безтурботно віддавалася коханню, яке посилювалося з кожним днем. Проблеми зі здоров'ям повернулися в серпні, й помітно ослаблена панна Мига знову потрапила до клініки в Кракові.

1954 рік — це час змін у житті поетки. Восени вона записалася до Державного заочного ліцею. 30 квітня 1954 року Галина й Адольф вступили в громадянський шлюб, а 26 червня в костелі Святого Якуба в Ченстохові — шлюб костельний. У шлюбну подорож молоді поїхали до Казімежа над Віслою. Посвятовський відкривав Галині професійні таємниці живопису. Розповідав про світло, кольори, школи живопису, техніку та ремесло. Планував зняти дипломний фільм про Станіслава Виспянського. Після медового місяця молоде подружжя переважно проводило час окремо: Адольф (якого близькі називали Адасем) вчився та мешкав у Кракові, а його дружина займала кімнату в помешканні своїх батьків у Ченстохові. Посвятовська присвячувала себе тоді читанню та навчанню. В червні 1955 року вона отримала атестат у Державному заочному ліцеї в Ченстохові.

Тим часом в Адольфа прогресували проблеми зі сном, він скаржився на задишку та коронарні болі. В Ченстохові йому допомагали батьки поетки, клали холодний компрес на гарячий лоб, відчиняли вікна кімнати. Посвятовська ночами сиділа біля чоловіка. Після двох років спільного життя, 23 березня 1956 року, в «Готелі Європейському» в Кракові Адольф Посвятовський помер.

Взимку, 17 грудня, Посвятовська, двадцятидволітня вдова, дебютувала у виданні «Gazeta Częstochowska» віршами «Щастя» і «Людина з Аннапурни». Її зовиця, Данута Гурська, говорила, що Галина «шматувала в собі цей розпач» (ПСЛ 44). І додамо: писала наступні вірші.

*

Професор Юліан Александрович так згадував день народження поетки:

«Одного вечора я побачив на її нічному столику збірку віршів Віслави Шимборської. Оразу виник тоді план терапії для Гаськи. Чи не трансформувати думки про смерть, які її знищували, в думки

про творчість, яка б наповнила пустку її життя? Я привів пані Віславу. Обидві жінки були в захопленні одна від одної» (ПСЛ 50).

Каліна Блажейовська, авторка найкращої на той час біографії поетки, писала:

«Шимборська приходить незабаром. Їй — за тридцять. Струнка, темноволоса, з гарною усмішкою, поводить ся наче несмілий підліток, хоча була вже поважною редакторкою “Літературного життя”. Галина заради неї відмовляється від агресивного тону й недружнього погляду; вона знову чарує впевненістю в собі, кокетуванням, почуттям гумору, усією своєю дівочою привабливістю. І невдовзі після цього вона знову наповнює зошити білими віршами про кохання, бажання та тугу. Пише, сидячи з підібганими ногами на ліжку, швидко, не зважаючи слів»⁵.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ